

[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Vanemlik Vastutus – Lapse Isikuhooldusõigus Ja Suhtlusõigus](#) Croatia

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Perekonnaseadus (*Obiteljski zakon*) (*Narodne Novine* (NN; Horvaatia Vabariigi ametlik väljaanne) nr 103/15, 98/19, 47/20, 49/23 ja 156/23) reguleerib isikuhooldusõigust, mis hõlmab vanemate kohustusi, ülesandeid ja õigusi, et kaitsta ja edendada lapse isiklikke ja varalisi õigusi ning lapse parimaid huve. Vanemad peavad isikuhooldusõiguse üksikasju lapsega tema vanuse ja küpsuse kohaselt arutama ja nendes temaga kokku leppima. Isikuhooldusõigus hõlmab järgmist: õigust ja kohustust kaitsta lapse isiklikke õigusi tervishoiule, arengule, hoolitsusele ja kaitsele, kasvatamisele ja haridusele, suhtlemise säilimisele, viibimiskoha valimisele ning õigust ja kohustust esindada lapse isiklikke ja varalisi õigusi ning huve (perekonnaseaduse artiklid 91 ja 92).

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Vanemad teostavad oma alaealiste laste suhtes isikuhooldusõigust, mis on vanemate õigus ja kohustus.

Mõlemal vanemal on õigus ja kohustus teostada isikuhooldusõigust võrdselt, ühiselt ja kokkuleppel. Ühist isikuhooldusõigust teostades peavad vanemad püüdma lahendada probleemid kokkuleppe teel (perekonnaseaduse artiklid 104 ja 106).

Kui vanemad ei ela alaliselt koos, peavad nad isikuhooldusõiguse teostamise korralduses kokku leppima, koostades ühise isikuhooldusõiguse teostamise kava, mille peab heaks kiitma kohus. Kui vanemad ei jõua kokkuleppele, otsustab kohus küsimuse kohtuotsusega (perekonnaseaduse artiklid 107 ning 461–467).

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Vanem ei saa isikuhooldusõigusest loobuda (perekonnaseaduse artikli 91 lõige 2).

Mõlemad vanemad võivad kokku leppida, et nad usaldavad lapse ajutise isikuhooldusõiguse osaliselt või täielikult isikule, kes vastab eestkostjale esitatavatele tingimustele. Kui vanemad annavad lapse teise isiku hoole alla kauemaks kui 30 päevaks, peavad nad laskma sellekohase avalduse notariaalselt tõestada (perekonnaseaduse artikkel 102).

Kui vanemad ei ole haiguse, ebasobivate elamistingimuste või muude raskuste tõttu ajutiselt võimelised lapse eest hoolitsema, võib lapse ajutiselt paigutada sotsiaalhoolekandetasutusse, hooldusperesse või mõne muu sotsiaalhoolekandega tegeleva füüsilise või juriidilise isiku hoole alla vastavalt sotsiaalhoolekannet reguleerivatele õigusnormidele.

Vanemate suhtes, kelle puhul leitakse, et nad ei hoolitse oma lapse eest piisavalt, kohaldatakse lapse õiguste ja huvide kaitseks mõeldud meetet, mille võib määrata Horvaatia sotsiaalhoolekandeamet (*Hrvatski zavod za socijalni rad*) või kohus, kelle pädevusse see küsimus kuulub (perekonnaseaduse artiklid 127, 134 ja 149). Kohtu otsusega võib vanematelt võtta õiguse elada koos lapsega ning igapäevase lapse eest hoolitsemise võib usaldada teisele isikule, hooldusperele või sotsiaalhoolekandeesutusele, tuginedes Horvaatia sotsiaalhoolekandeameti tehtud perehinnangule, mille kohaselt on lapse elu, tervis ja areng perekonnas viibides ohus (perekonnaseaduse artiklid 155 ja 433). Teatavatel seaduses sätestatud asjaoludel võib kohus isikuhooldusõiguse peatada (perekonnaseaduse artiklid 115, 173 ja 433). Isikuhooldusõiguse lõpetamise meetet võib kasutada viimase abinõuna (perekonnaseaduse artiklid 170 ja 433).

Kui kohtu otsuse kohaselt ei kanna vanemad enam lapse eest hoolt, tehakse igapäevane lapse eest hoolitsemine ülesandeks teisele isikule, hooldusperele või sotsiaalhoolekandeesutusele.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kui vanemate abielu/partnerlus on pöördumatult lõppenud, reguleeritakse isikuhooldusõigust kohtu otsusega, mis võib põhineda vanemate kokkuleppel ja sõlmitud ühise isikuhooldusõiguse teostamise kava vormis (perekonnaseaduse artiklid 104, 106, 107 ning 461–467).

Enne lahutusavalduse esitamist või muu isikuhooldusõigusega seotud kohtumenetluse algatamist peab üks või peavad mõlemad vanemad esitama taotluse kohustusliku nõustamise saamiseks Horvaatia sotsiaalhoolekandeameti sellele piirkondlikule büroole, mille territoriaalsesse pädevusse kuulub lapse alaline või ajutine elukoht või koht, kus oli abikaasade või elukaaslaste viimane ühine alaline või ajutine elukoht (perekonnaseaduse artiklid 321–323).

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Selleks et vanemate sõlmitud kokkulepe või ühise isikuhooldusõiguse teostamise kava oleks täitmisele kuuluv, peab see olema kohtu otsusega heaks kiidetud (perekonnaseaduse artiklid 106, 107, 420 ning 461–467).

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Kui vanemad ei jõua ühises isikuhooldusõiguse teostamise kavas kokkuleppele, suunab Horvaatia sotsiaalhoolekandeamet nad perelepituse menetlusse, mille korraldab perekeskus (*Obiteljski centar*), kuid mida võivad ellu viia ka väljaspool sotsiaalhoolekandesüsteemi tegutsevad perelepitajad (perekonnaseaduse artiklid 331 ja 334).

Perelepitust ei toimu, kui on esitatud perevägivallaga seotud kaebusi.

Kui vanemad jõuavad kokkuleppele, tuleb kokkulepe alati kinnitada kohtu otsusega, nagu on selgitatud vastuses 5. küsimusele.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohus võib otsustada vaidluse esemeks oleva mis tahes isikuhooldusõiguse aspekti üle, st selle üle, kumma vanema juures laps elab, kuidas säilitada kontakti teise vanemaga ja kui suurt elatist peab maksma see vanem, kelle juures laps ei ela, ning samuti mis tahes muude asjakohaste küsimuste üle, mis on seotud lapse isiklike ja varaliste õigustega, nagu kohus on otsustanud (perekonnaseaduse artiklid 408 ja 433).

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Kohus võib teha otsuse, millega ühele vanematest antakse täielikult, osaliselt või selles ulatuses, mis on vajalik last puudutava konkreetse olulise küsimuse üle otsustamiseks, ainuhooldusõigus, mis omakorda piirab teist vanemat isikuhooldusõiguse teostamisel täielikult või isikuhooldusõiguse teatavates aspektides (perekonnaseaduse artikkel 105).

Vanemal, kelle isikuhooldusõigust on piiratud, on õigus säilitada lapsega kontakt, välja arvatud juhul, kui see on kohtu otsusega keelatud, teha lapsega seotud igapäevaseid otsuseid, kui laps on tema hoole all, ning saada teavet lapse isiklike õigustega seotud oluliste asjaolude kohta (perekonnaseaduse artikkel 112 koostoimes artiklitega 110 ja 111).

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Vanematel on alati ühine isikuhooldusõigus, välja arvatud juhul, kui kohus teeb küsimusele nr 8 antud vastuses selgitatud otsuse.

Lapse jaoks olulised otsused on seotud lapse esindamisega tema olulisi isiklike õigusi puudutavates küsimustes ning lapse väärtusliku vara ja varaliste õigustega seotud küsimustes (perekonnaseaduse artiklid 99 ja 104). Kui ühist isikuhooldusõigust omavad vanemad ei suuda last puudutavates olulistest otsustest kokku leppida, otsustab kohus lapse või kummagi vanema ettepanekul, kumb vanem esindab last asjaomases küsimuses (perekonnaseaduse artiklid 100, 101, 108, 109 ja 433).

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Ettepanekud ja hagiavaldused tuleb esitada territoriaalselt pädevale esimese astme kohtule.

Tsiviilkohtumenetluse seaduse (*Zakon o parničnom postupku*) artikli 34 kohaselt lahendavad esimese astme kohtud alati järgmisi vaidlusi: vaidlused selle üle, kas abielusuhted on pöördumatult lõppenud, kas abielu tuleks kehtetuks tunnistada või lahutada; isaduse või emaduse tuvastamise või vaidlustamisega seotud vaidlused; vaidlused selle üle, kumma vanema juures laps elama hakkab; ning isikuhooldusõigusega seotud vaidlused, kui samal ajal on pooleli kohtumenetlus tuvastamiseks, kas abielusuhted on pöördumatult lõppenud, abielu kehtetuks tunnistamiseks või abielu lahutamiseks.

Perekonnaseaduse kohaselt peab enne, kui oma alaealise lapse ühise hooldusõigusega abikaasad esitavad abielu lahutamise avalduse, või enne muu isikuhooldusõiguse ja suhtlemisega seotud kohtumenetluse algatamist toimuma kohustuslik nõustamine. Perekonnaseaduse sätteid, mis on seotud kohustusliku nõustamisega enne, kui oma alaealise lapse ühise isikuhooldusõigusega vanemad esitavad abielu lahutamise avalduse, kohaldatakse *mutatis mutandis* sellise kohustusliku nõustamise suhtes, mis toimub enne isikuhooldusõiguse teostamise ning lapse ja teise vanema suhtlemise korralduse kindlaksmääramise avalduse esitamist, kui lapse vanemate abielu-/kooselusuhted on pöördumatult lõppenud. Seaduses on sätestatud juhud, mil kohustuslikku nõustamist ei kasutata. Kohustuslik nõustamine algab, kui pool esitab vastava taotluse. Taotlus esitakse kirjalikult või suuliselt (registreeritava avaldusena) sotsiaalhoolekandekeskusele. Kohustuslikku nõustamisteenust osutab Horvaatia sotsiaalhoolekandeameti piirkondliku büroo eksperdirühm, mille territoriaalsesse pädevusse kuulub lapse alaline või ajutine elukoht või koht, kus abikaasad või elukaaslastel oli viimane ühine alaline või ajutine elukoht. Kohustuslik nõustamine on protsess, milles pereliikmed peavad isiklikult osalema (esindajad ei ole lubatud). Pärast kohustusliku nõustamise taotlemist on Horvaatia sotsiaalhoolekandeamet kohustatud korraldama kohtumise ja teavitama sellest pooli. Kui Horvaatia sotsiaalhoolekandeamet on teadlik perevägivallast või kui ta leiab, et antud asjaoludel ei oleks ühine kohtumine kasulik või kui üks või mõlemad pooled seda põhjendatult taotleavad, kavandatakse ja korraldatakse pooltega

erandkorras eraldi vestlused.

Pärast selle protsessi lõppu koostab Horvaatia sotsiaalhoolekandeameti piirkondlik büroo aruande, mis kehtib kuus kuud pärast nõustamise lõppkuupäeva.

Enne abielu lahutamise avalduse esitamist tuleb osaleda esimesel perelepituse kohtumisel.

Olenevalt algatatavast menetlusest (abieluasi; emaduse või isaduse tuvastamine või vaidlustamine; isikuhooldusõiguse vaidlus, suhtlusõigusega seotud vaidlus, abielu lahutamine vastastikusel nõusolekul või ühise isikuhooldusõiguse teostamise kava kinnitamise taotlemine) peab avalduse esitaja koos muude dokumentidega esitama kohustusliku nõustamise aruande / töendi esimesel perelepituse kohtumisel osalemise kohta / ühise isikuhooldusõiguse teostamise kava. Nõutavad dokumendid olenevad algatatavast menetlusest.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Kõikides lastega seotud perekonnaõiguslike küsimusi puudutavates kohtuasjades peavad pädevad asutused kiiresti meetmeid võtma, kaitstes samal ajal lapse parimaid huve.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah. Tasuta õigusabi reguleerib tasuta õigusabi seadus (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) (NN nr 143/13 ja 98/19).

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah. Pooled võivad esimese astme kohtu lahendi edasi kaevata 15 päeva jooksul pärast kohtulahendi ära kirja kättetoimetamist, kui tsiviilkohtumenetluse seaduses ei ole ette nähtud teistsugust tähtaega. Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, võib perekonnaseadusega reguleeritud spetsiaalsetes hagita menetlustes tehtud esimese astme kohtu otsused edasi kaevata. Edasikaebus tuleb esitada 15 päeva jooksul pärast kohtuotsuse kättetoimetamist.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Sellise juhul tuleb pöörduda territoriaalselt pädevasse esimese astme kohtusse. Täitemenetlus viiakse ellu täitemenetluse seaduse (*Ovršni zakon*) kohaselt, kuid perekonnaseadus sisaldab erisätteid sundtäitmise kohta, millega tagatakse lapse üleandmine, ja sundtäitmise kohta, millega tagatakse lapsega suhtlemine (perekonnaseaduse artiklid 509–525).

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetaks?

Määruse (EL) 2019/1111 kohaselt tunnustatakse liikmesriigis tehtud kohtulahendit Horvaatias ilma erimenetluseta.

Liikmesriigis tehtud vanemlikku vastutust käsitlev kohtulahend, mis on selles liikmesriigis täitmisele pööratav, on täitmisele pööratav ka Horvaatias, ilma et seda oleks vaja täidetavaks tunnistada.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva

kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Apellatsioonkaebused tuleks esitada esimese astme kohtule. Apellatsioonkaebuse lahendab maakonnakohus.

Apellatsioonimenetluse suhtes kohaldatakse nõukogu 25. juuni 2019. aasta määrust (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud), ning tsiviilkohtumenetluse seaduse sätteid.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse (*Zakon o međunarodnom privatnom pravu*) (NN nr 101/17 ja 67/23) artiklile 44 reguleeritakse vanemate ja laste vahelisi suhteid vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni (NN – rahvusvahelised lepingud nr 5/09) kohaldamisala piires. Artikli 44 lõikes 1 osutatud konventsiooni kohaldamisalast välja jäävate vanemate ja laste vaheliste suhete suhtes kohaldatav õigus (kui seda ei ole kindlaks määratud muu Horvaatias kehtiva õigusakti või rahvusvahelise lepinguga) määratakse kindlaks kooskõlas artikli 44 lõikes 1 osutatud konventsiooni sätetega, mis reguleerivad asjaomaseid suhteid.

Horvaatia kohaldab alates 1. jaanuarist 2010 vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlevat 1996. aasta Haagi konventsiooni.

Lisateavet saab järgmistest õigusaktidest:

- perekonnaseadus (NN nr 103/15, 98/19, 47/20, 49/23 ja 156/23);
- täitemenetluse seadus (NN nr 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22 ja 06/24);
- rahvusvahelise eraõiguse seadus (NN nr 101/17 ja 67/23);
- tasuta õigusabi seadus (NN nr 143/13 ja 98/19);
- õigusakt, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega (*Zakon o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 u području nadležnosti, priznanja i izvršenja sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom skrbi*) (NN nr 127/13);
- nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000;
- õigusakt, millega rakendatakse nõukogu 25. juuni 2019. aasta määrust (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve (*Zakon o provedbi Uredbe Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece*) (NN nr 83/22);
- nõukogu 25. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud).

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.